

Diáktüntetések, prágai tavasz és Omnia kávé

Mi minden történt ötven esztendővel ezelőtt a vén Európában?

Eseménydús volt az 1968-as év Európában. Nyugaton tavasszal a diákok tüntettek, Keleten ősszel a csehszlovákoknak kezdett elégük lenni a kommunizmus áldásaiból. Mindeközben Magyarországon megjelent az Omnia!

Feketéje nem lesz gyöngye: Omnia a kávék gyöngye” – szölt a szellemes szlogen a 60-as évek végén a rádióban, a tévében, és miközben Magyarországon az enyhülés szele fújdogált. Kezdte felütni fejét a kádári úgynevezett gulyáskommunizmus. A világban a híradások az ifjúsági lázadásról, egyetemfoglalásokról, utcai harcokról, a 30 alattiak forradalmáról, az unalomba fulladó kapitalizmus elleni ösztönvezérelt felkelésről szóltak. 1968-ban egy új kávékeverék, az Omnia, elhitette a néppel, hogy nem is olyan sötét a szocialista világ. Ötven évvel ezelőtt az Illés együttes az Amikor én még kisserác voltam című dalával nyerte meg a Táncdalfesztivált, nem sokkal később már arról énekeltek, hogy „az ész a fontos, nem a haj”. Ugyanakkor az 1968-as csehszlovákiai invázió – amelyben Románia kivételével a Szovjetunió hadserege mellett részt vettek a Varsói Szerződés országainak katonái is – végleg leszámolt az „emberarcú szocializmus” illúziójával.

Repültek a kockakövek

Miközben Keleten az emberek valamiféle mindent nélkülöző, de kedves illuzórikus társadalomban tengődtek, Európa nyugati felében a fiatalok éppen az illúziókkal akartak leszámolni. 1968 májusában Nyugat-Európa a jóléti államok fénykorát élte, a világháború

utáni generáció viszont a kialakult kereteket feszegette. A forrongó tavasz a párizsi egyetem nanterre-i fakultásáról indult, ahol a szexuális szabadság nevében a fiúk könnyebb bejárást követeltek a lányok szobáiba. Felvetődött, hogy a hatalom bezáratja a fakultást, erre még komolyabb tiltakozás volt a válasz. A diákok radikális egyetemi reformokat követeltek, és hevesen támadták a fogyasztói társadalmat. Május elején a Sorbonne diákjainak egy része szolidaritást vállalt a nanterre-iekkel, a zavargások megfékezésére a rendőrséget is bevetették. Komolyra fordult a dolog: összecsapott a hatalom és az ifjúság, közelharcok bontakoztak ki, barikádok és felszedett utcakövek, betört kirakatok és kiegészített autók uralták a képet. Több százán megsebesültek, a letartóztatottak száma megközelítette az ötszázat, Párizs utcái hadszínterré változtak. A diákságot ért hatalmi atrocitások miatt a munkásság is megmozdult, és a szakszervezetek május 13-i tüntetésén 750 ezer ember vett részt. Ekkor már általános sztrájk kitöréséről beszéltek, a munkások gyárat foglaltak el, béremelést, rövidebb munkaidőt, több szociális juttatást követeltek. Május 20-án már ötmillió ember sztrájkolt, de a viszonylag erős kommunista párt nem tudott a mozgalom élére állni. De Gaulle tábornok megint gátlatlannak hitt hatalma mégiscsak megrendülni látszott.

Politikai mozgalomként a diáklázadásnak nem volt jövője

Vörös Dani színre lép

A diákmegmozdulások egyik emblemikus figurája Daniel Cohn-Bendit, népszerűbb nevén Vörös Dani volt. Az akkor 23 éves diákvezér apja német ügyvéd, anyja francia gimnáziumi tanfelügyelő volt. Szülei zsidó származásúak, a nácizmus elől menekültek Franciaországba 1933-ban. Később a család visszatért Németországba, de tanulmányai szünterül Daniel a Párizs közeli nanterre-i egyetemet választotta, ahol szociológiát tanult. Itt csatlakozott az országos Anarchista Szövetséghez, majd azt elhagyva a nanterre-i anarchista mozgalomhoz, amely a Noir et Rouge (Fekete és Vörös) folyóirat köré szerveződött. Cohn-Bendit részt vett a párizsi Sorbonne egyetem épületének elfoglalásában. Május 21-én Ber-

linbe utazott, a hatóságok pedig megtiltották visszatérését. A baráti körben csak Vörös Daninak becézett Daniel botrány- és feltűnéskedvelő, provokatív, nagyhangú, hatásos és szellemes szónok volt. (Ezek a tulajdonságai mindmáig megmaradtak, manapság akkor él vele többnyire, amikor az Európai Parlament képviselőjeként az Orbán-kormányt bírálja). Amikor ellenfelei a sajtóban idegenként emlegették, a vele szolidáris diákság egy gyűlésen kórusban skandálta: mi mind németek és zsidók vagyunk. Látni szokos szereplései alkalmassá tették arra, hogy a sajtó őt emelje ki a diáklázadók szervezetlen és vezetés nélküli tömegéből. A '68-as diákmozgalmak fotóikonja lett az a néhány fénykép, amin szemtelen hetykeséggel mosolyog az őt körülvevő, rohamsisakos rendőrökre. Noha valójában magukra a

párizsi eseményekre nem gyakorolt jelentős befolyást, 1968 egyik szimbóluma lett.

1968 tavasza új fejezetet nyitott a politika, a kultúra történetében, de a mindennapokban is. A lázadók mára zömében tisztességes polgárok szelídültek, s ma már ők töltenek be vezető tisztségeket. „Az egész egy közös álom volt, részben siker, részben pedig kudarc. Politikai mozgalomként a diáklázadásnak nem volt jövője, de megteremtette a kulturális liberalizmus hatalmas lehetőségeit” – mondta Gilles Lipovetsky, korunk egyik legjelentősebb francia szociológusa és filozófusa.

Az enyhülés illúziója

Magyarországot sem hagyta érintetlenül 1968 szellemisége, ez pedig a zenében és talán még az újfajta fogyasztási szokásokban is lemérhető volt. Év elején bevezették a részleges liberalizációt jelentő Új Gazdasági Mechanizmust, és az Omnián kívül több olyan árucikk is megjelent, amely korszakmárkává vált. A mai napig ismert termékek között ott volt a Túró Rudi, a szegedi halászlékocca, a Videoton első színes tévéje vagy a kőbányai gyárban palackozott Coca-Cola. Romániában Ceaușescu keltett szenzációt azzal, hogy 1968-ban megtagadta a katonai beavatkozást Csehszlovákiában, és ezzel gyakorlatilag a nyugati nagyhatalmak kegyeibe férközött. Igaz, ebből a kegyből hamar kigyógyult a világ. A 60-as évek által hozott úgynevezett enyhülés illúziójából pedig a kommunista lágerlakói gyógyultak ki rekordsebességgel...

NÁNÓ CSABA

Kilencvenöt éve épült a futball szentélye, a Wembley

Ez a Wembley már nem az a Wembley – mondhatnánk, hiszen a mai stadionba elődjének mindössze néhány téglája van beépítve. Bár teljesen újjáépült, így is London egyik leghíresebb turistacsalogatója maradt a futball szentélyének is nevezett építmény.

Az eredeti stadion 1922-ben 300 nap alatt épült fel, és 95 éve, 1923. április 23-án nyitotta meg kapuit az érdeklődők előtt. Azon a napon 126 047 néző előtt a Bolton Wanderers 2–0-ra győzött a West Ham United ellen. A hatalmas érdeklődésre jellemző, hogy csak a kint rekedtek száma nagyjából 70 ezer fő volt. Magyar kapcsolata is van a Wembleynek, hiszen a nyitás 30. évfordulóján, 1953-ban itt aratta világraszóló 6–3-as győzelmet az Aranycsapat, megszakítva ezzel a nem brit együttesek 90 éves szigetországi veretlenségi sorozatát. Az eredetileg 127 ezer fő befogadására alkalmas létesítmény az angol labdarúgó-válogatott otthona volt

2000-ig. Nevét onnan kapta, hogy London Wembley nevű városrészében épült fel. Akkor még mindössze 750 ezer főtől készült el, s 25 ezer tonna földet mozgattak meg az építkezés során. Maga a stadion 271 m hosszú, 192 m széles, a világhírű, úgynevezett Iker Tornokok (Twin Towers) 38 m magasak voltak. A létesítmény parkolója egyszerre 7000 gépkocsit tudott fogadni. A stadionban számos Angol-Kupa (FA) és összesen öt Bajnokságok Európa-kupája finálét rendeztek. Szintén itt rendezték meg az 1948. évi nyári olimpiai játékok, az 1966-os világbajnokság és az 1996-os Európa-bajnokság döntőjét. Az utolsó FA-kupa döntőjét 2000. május 20-án játszották, amelyen a Chelsea Roberto di Matteo góljával 1–0-ra legyőzte az Aston Villát. Az utolsó válogatott mérkőzést 2000. október 7-én játszották, ekkor Anglia 1–0-as vereséget szenvedett Németországtól.

Az új stadion építkezése 2002. február 7-én az eredeti szerkezet lebontásával kezdődött. Akkor még 3 évesre tervezték a munkálatokat, ám időközben számos, előre nem várt esemény lassította a munkálatokat. Így végül 2007 tavaszán adták át. Ugyanannak az évek nyarán Live Earth nevezetű koncertsorozat indult a stadionban abból a célból, hogy felhívják az emberek figyelmét a globális felmelegedési válságra. Az új Wembley „csupán” 90 ezer nézőt fogad be, így is Európa második legnagyobb stadionja a barcelonai Camp Nou után. De a fedett ülések számában a londoni stadion világcscstartó.

Ez év áprilisában bombaként robbant a hír: a Fulham, illetve a Jacksonville Jaguars NFL-csapat tulajdonosa, a dúsgazdag amerikai Shahid Khan, megveszi az angol futballszövetségtől a válogatott otthonát. Az autókereskedőből lett milliárdos állítólag egy-

milliárd eurót fizet majd a stadionért, a sajtó információi szerint az összegre az Angol Labdarúgószövetség elnöke, Martin Glenn már ígert is mondott. Azt még nem tudni, hogy az angol válogatott maradhatna-e a stadionban.

A bevételből 1500, minden időjárási körülményt elviselő műfüves pályát építhetnének Angliában, hogy ezzel támogassák az utánpótlásképzést.

N. CS.
FOTÓ: GETTY IMAGES

Már semmi sem a régi: az új Wembley is eladó